

การปรับปรุงแนวทางพิจารณาคดีค้ามนุษย์ อันเนื่องมาจากปัญหาการตีความ
ในดุลพินิจของศาล เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ

Improving the Judicial Approach in Human Trafficking Criminal Procedure Law
through Revised Interpretation at the Discretion of the Court: A Comparative
Study between Thailand and Foreign Countries

สุรัสวดี แสนสุข¹ / ธนงศักดิ์ วิเศษรจนา²

Suraswadee Saensuk / Thanongsak Wisatrojna

¹สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ
จังหวัดสกลนคร

Law Program, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University

Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus

²ผู้พิพากษาประจำศาล, ศาลจังหวัดสุโขทัย

Junior Judge, Sukhothai Provincial Court

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การปรับปรุงแนวทางพิจารณาคดีค้ามนุษย์ อันเนื่องมาจากปัญหาการตีความ
ในดุลพินิจของศาล เปรียบเทียบกฎหมายต่างประเทศ” มีวัตถุประสงค์ในการวิเคราะห์ปัญหา
เกี่ยวกับการใช้การตีความในกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ ซึ่งเริ่มจากการวิเคราะห์
บทบัญญัติเกี่ยวกับความหมายของคดีค้ามนุษย์ ดุลพินิจการกำหนดค่าสินไหมทดแทน หลักการใหม่
เกี่ยวกับการให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ในการปราบปรามการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์
ตลอดจนแนวทางการนำระบบไต่สวนมาปรับใช้ในการแก้ไขคำฟ้องและพิจารณาคดีลับหลังจำเลย
ผลการวิจัยพบว่า 1) การตีความถึงความหมายของคดีค้ามนุษย์ ไม่ครอบคลุมถึงผู้กระทำความผิดที่มี
การซื้อบริการทางเพศ 2) การกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่เหยื่อคดีค้ามนุษย์ ยังเป็นหลักเกณฑ์
ใหม่ที่ให้ศาลทำหน้าที่กำหนดในเชิงรุก แต่ยังไม่มีความชัดเจนแน่นอน 3) การกำหนดดุลพินิจ
ของศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่เหยื่อยังไม่มีแนวทางที่ชัดเจนแน่นอน 4) การตรวจ
ฟ้องและสืบพยานลับหลังจำเลยยังไม่เป็นไปตามแนวทางในระบบไต่สวน ผู้เขียนได้เสนอแนะ

แนวทางในการปรับปรุงไม่ว่าในแง่ความชัดเจนของตัวบทกฎหมายซึ่งให้รวมถึงผู้กระทำความผิดที่มีการซื้อบริการทางเพศ และแนวทางในการพิจารณาให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของการประกาศใช้กฎหมายเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: การตีความ, ค้ำมนุษย์

Abstract

The objective of this study, “Improving the Judicial Approach in Human Trafficking Criminal Procedure Law through revised Interpretation at the Discretion of the Court, a Comparative Study between Thailand and Foreign Countries” is to analyze the issues concerning the application and interpretation of human trafficking criminal procedure law. To conduct the study, extensive analysis was completed in both Thai and foreign textbooks, laws and papers, in specifically: the provision regarding the definition of human trafficking, discretion in the assessment of compensation, the new principle of giving essential and useful information in order to suppress the commission of the human trafficking offence as well as guide lines to apply the inquisitorial system to the amendment of plaint and the trial in absentia. The results show that 1) the interpretation of the definition of the human trafficking case does not cover a person who purchase sexual services, 2) The assessment of compensation to the victim of human trafficking is considered a new regulation which pushes responsibility to the court to take initiative, but there is yet to be a precedent standard references or solid practice for the regulation, 3) The exercise of judicial discretion to assess compensation to the victim does not have a standard practice nor guidance and 4) Lawsuit verification and taking evidence in absentia does not conform to the standard practice of the inquisitorial system. In addition to the results of the study, the recommendation is to improve and clarify the practice of such issues as provided in this study, including the mentioned legal provision which should bind the sex buyer and the explicit principle

of trial of the said case in order to achieve the purpose of law enforcement which is to effectively prevent and suppress human trafficking crimes.

Keywords: interpretation, human trafficking

บทนำ

ในปัจจุบันกฎหมายค้ามนุษย์ของไทยมีพระราชบัญญัติปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายที่ปรับใช้ในปัจจุบัน ซึ่งในอดีตการดำเนินการพิจารณาคดีจะใช้ระบบกล่าวหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องด้วยการค้ามนุษย์ในประเทศไทยเป็นปัญหาที่กระทบต่อสิทธิมนุษยชน เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพความมั่นคงทางสังคม และการพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศ หากไม่ได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน นอกจากจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และความมั่นคงของรัฐแล้ว ยังส่งผลกระทบต่ออย่างกว้างขวางทั้งในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและคดีความที่เกี่ยวข้องทั้งหลายได้รับการพิจารณาพิพากษาอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม สมควรให้มีกฎหมายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 ขึ้น (พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 133 ตอนที่ 46 ก. ประกาศวันที่ 24 พฤษภาคม 2559)

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 เป็นการเปลี่ยนระบบการพิจารณาคดีในศาลจากเดิมใช้ระบบกล่าวหา เปลี่ยนมาใช้ระบบไต่สวน เพื่อให้การดำเนินคดีค้ามนุษย์มีความรวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนการคุ้มครองเหยื่อจากการค้ามนุษย์เพิ่มมากขึ้น เนื่องด้วยเป็นกฎหมายที่ประกาศใช้ขึ้นใหม่ ส่งผลให้การทำความเข้าใจต่อบทกฎหมายยังไม่มี ความชัดเจนเพียงพอ ผู้วิจัยจึงศึกษาและวิเคราะห์ในหลักการและเนื้อหาสาระของกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ ตลอดจนปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นของการบังคับใช้กฎหมาย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของต่างประเทศ เพื่อค้นหาแนวทางการตีความและการบังคับใช้กฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเจตนารมณ์การประกาศใช้กฎหมาย

วัตถุประสงค์

1. ศึกษาวิเคราะห์การตีความนิยามความหมายของคดีค้ำมนุษย์
2. สร้างแนวทางการใช้ดุลพินิจศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนในคดีที่เกี่ยวกับวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์
3. วิเคราะห์ปรับใช้บทบัญญัติในการพิจารณาข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์ในการใช้ดุลพินิจในการลงโทษ
4. วิเคราะห์ปัญหาในการตรวจฟ้องและการสืบพยานวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ในระบบไต่สวน

วิธีการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary research) ซึ่งผู้วิจัยจะศึกษามุ่งเน้นถึงการตีความและการนำกฎหมายวิธีพิจารณาการค้ำมนุษย์มาปรับใช้ โดยเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศและศึกษากฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติยาเสพติดเพื่อนำมาวิเคราะห์ถึงปัญหาช่องว่างและหาแนวทางแก้ไขต่อไป

ผลการวิจัย

เนื่องจากกฎหมายวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์เป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งได้มีการออกพระราชบัญญัติเมื่อปี 2559 ทำให้การนำมาปรับใช้เกิดปัญหาขึ้นและอาจส่งผลกระทบต่อผู้เสียหายหรือจำเลยไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือกฎหมายที่ออกมารวมทั้งการตีความไม่สอดคล้องกับหลักสากลหรือนานาประเทศดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลโดยเป็น 4 หัวข้อคือ

หัวข้อที่ 1. ความหมายของคดีค้ำมนุษย์

ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 3 บัญญัติว่า ในพระราชบัญญัตินี้

คดีค้ำมนุษย์ หมายความว่า คดีที่มีข้อหาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ ไม่ว่าจะมิใช่ข้อหาความผิดอื่นรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ความในวรรคหนึ่งมิให้รวมถึง

(1) คดีที่อยู่ในอำนาจศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบตามกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งศาลอาญาคดีทุจริตและประพฤติมิชอบ

(2) คดีที่อยู่ในอำนาจของศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

จากบทบัญญัติดังกล่าว คดีคำมนุษย์ ก็คือ คดีที่มีข้อหาความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามคำมนุษย์ เว้นแต่หากมีคดีคำมนุษย์ และคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลอาญาคดีทุจริตหรือศาลเยาวชนและครอบครัว ศาลชั้นที่พิจารณาคดีจะต้องปรับใช้วิธีพิจารณาของศาลอาญาคดีทุจริตฯ หรือวิธีพิจารณาของศาลเยาวชนฯ แล้วแต่กรณีเนื่องจากไม่ใช่คดีคำมนุษย์ หากมีข้อโต้แย้งว่าคดีใดเป็นคดีคำมนุษย์หรือไม่ จะต้องส่งเรื่องให้ประธานศาลอุทธรณ์วินิจฉัยตามวิธีพิจารณาคดีคำมนุษย์ ๗ มาตรา 6 (Office of the Judiciary, 2017)

เมื่อกรณีเป็นเช่นนี้แล้ว การทำความเข้าใจปัญหาว่าคดีใดเป็นคดีคำมนุษย์หรือไม่ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องพิจารณาเป็นลำดับแรก ซึ่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการคำมนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 6 บัญญัติว่า ผู้ใดเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้

(1) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขยาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขัง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคลใด โดยข่มขู่ ใช้กำลังบังคับ ลักพาตัว น้อฉล หลอกลวง ใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือโดยให้เงินหรือผลประโยชน์อย่างอื่นแก่ผู้ปกครองหรือผู้ดูแลบุคคลนั้น เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล ให้ความยินยอมแก่ผู้กระทำความผิด ในการแสวงหาประโยชน์จากบุคคลที่ตนดูแลหรือ

(2) เป็นธุระจัดหา ชื่อ ขยาย จำหน่าย พามาจากหรือส่งไปยังที่ใด หน่วงเหนี่ยวกักขังจัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งเด็ก ผู้นั้นกระทำความผิดฐานคำมนุษย์

การใช้การตีความบทบัญญัติข้างต้น ศาลฎีกาได้เคยตัดสินคดีโดยมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1341/2554 ตีความไว้ว่า บุคคลผู้เป็นธุระจัดหา ล่อไป หรือพาไปเพื่อการอนาจาร ผู้นั้นกระทำความผิดฐานคำมนุษย์ ส่วนบุคคลผู้ซื้อและร่วมประเวณีกับเหยื่อจากการคำมนุษย์ ไม่ถือว่าการทำความผิดฐานคำมนุษย์เนื่องจากศาลไทยเห็นว่าบุคคลผู้ซื้อบริการทางเพศไม่ถือว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ ดังคำพิพากษาฎีกาที่คำพิพากษาฎีกาที่ 777/2556 และคำพิพากษาฎีกาที่ 932/2555 โดยสรุปได้ตัวอย่างดังนี้

กรณีแรก จำเลยโทรหาเด็กหญิง น. ให้หาเด็กให้หน่อย เด็กหญิง น. และนายชินกรจึงพาผู้เสียหายซึ่งอายุไม่เกิน 15 ปี มาขายบริการทางเพศให้แก่จำเลย โดยยื่นรอบบริเวณหน้าโรงแรม จำเลยในฐานะผู้ซื้อบริการทางเพศตกลงซื้อบริการทางเพศในราคา 1,200 บาท และเป็นผู้ขับรถมารับผู้เสียหายพาเข้าไปในโรงแรม เพื่อร่วมประเวณี จำเลยมีเจตนาเพียงต้องการร่วมประเวณีเท่านั้น เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยร่วมรู้เห็นกับการที่เด็กหญิง น. หลอกหลวงผู้เสียหาย จึงรับฟังไม่ได้ว่าจำเลยสมคบกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์กับเด็กหญิง น. และนายชินกร

กรณีที่สองนางสาวดรุณีพรากผู้เสียหายอายุกว่า 15 ปี แต่ไม่เกิน 18 ปี ไปเสียดจากนางอำนวยการผู้ดูแล และพาไปที่ภูภูวัดซึ่งจำเลยพักอาศัยอยู่ จำเลยให้ธนบัตรสีม่วงกับนางสาวดรุณี แล้วออกไปปล่อยให้จำเลยกระทำชำเราผู้เสียหาย พฤติการณ์ที่จำเลยรับตัวผู้เสียหายไว้และกระทำชำเรา ไม่ปรากฏว่าจำเลยรับตัวผู้เสียหายเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบแต่อย่างใด การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิดฐานค้ามนุษย์

ในส่วนของกฎหมายระหว่างประเทศพบว่าการนิยามความผิดฐานค้ามนุษย์ของไทย นำมาจากการกำหนดนิยามคำว่า “การค้ามนุษย์” ในข้อ 3 ของพิธีสาร พาเลร์โม หรือ Palermo Protocol ที่นานาชาติลงนามในปี ค.ศ.2000 (United Nation, 2004) ดังนี้ การค้ามนุษย์ หมายถึง การจัดการขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งบุคคลด้วยวิธีการขู่เข็ญ หรือด้วยการใช้กำลัง หรือด้วยการบีบบังคับในรูปแบบอื่นใด ด้วยการลักพาตัว ด้วยการฉ้อโกง ด้วยการหลอกลวง ด้วยการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือด้วยการใช้สถานะความเสียหายจากการค้ามนุษย์โดยมิชอบ หรือ มีการให้หรือรับเงินหรือผลประโยชน์เพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของบุคคลผู้มีอำนาจควบคุมบุคคลอื่น เพื่อความมุ่งประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์ การแสวงหาประโยชน์อย่างน้อยที่สุด ให้รวมถึงการแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณีของบุคคลอื่น หรือการแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเอาคนลงเป็นทาสหรือการกระทำอื่นเสมือนการเอาคนลงเป็นทาส การทำให้ตกอยู่ใต้บังคับ หรือการตัดอวัยวะออกจากร่างกาย

จากคำนิยามดังกล่าว การค้ามนุษย์จะประกอบไปด้วยองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ

1. การกระทำ หมายความว่า การกระทำที่เป็นรัฐจะจัดหา ล่อไป ขนส่ง พามาจากหรือส่งไปยังที่ใดที่หนึ่ง จัดให้อยู่อาศัย หรือรับไว้ซึ่งบุคคล (Limparangsri, 2016: 224)
2. วิธีการ ได้แก่ การใช้อุบายหลอกลวง บังคับ ชักจูง ยุบยง ส่งเสริม ขู่เข็ญ ใช้กำลัง ประทุษร้าย ขู่เข็ญว่าจะใช้กำลังประทุษร้าย ใช้อำนาจครอบงำ ผิดคลองธรรม หรือ ข่มขืนใจ

3. วัตถุประสงค์ คือ เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากผู้เสียหาย เช่น การนำตัวไปเพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศ เพื่อการอนาจารหรือทำการค้าประเวณี เอาตัวลงเป็นทาสหรือมีฐานะคล้ายทาส กดขี่บังคับใช้แรงงานหรือบริการและตัดอวัยวะ (Worachatdecha, 2015: 2)

นอกจากการกำหนดนิยามของการค้ามนุษย์แล้วในพิธีสารยังได้มีการกำหนดเพิ่มเติมคือ

1. พิธีสารในส่วน Annex II ข้อ 3 (b) ระบุว่า ความยินยอมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ไม่สามารถถูกหยิบยกขึ้นเป็นประเด็นหรือข้ออ้างที่จะทำให้การกระทำนั้นๆ ไม่เป็นการค้ามนุษย์ หากว่าการใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งดังที่ได้กล่าวข้างต้นเพื่อให้ได้มาซึ่งความยินยอมของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์

2. พิธีสาร ข้อ 3 (c) ให้ถือว่าการจัดหา การขนส่ง การส่งต่อ การจัดให้อยู่อาศัย หรือการรับไว้ซึ่งเด็กเพื่อวัตถุประสงค์ในการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เป็น “การค้ามนุษย์” แม้ว่าจะไม่มีการใช้วิธีการใดๆ ที่กล่าวไว้ข้างต้น และ

3. พิธีสาร ข้อ 3 (d) เด็ก หมายถึง บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี

จากบทนิยามการค้ามนุษย์ สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime หรือ UNODC) อธิบายว่ากรณีดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นการค้ามนุษย์

กรณีแรกบุคคลซึ่งถูกจัดหามาและส่งไปทำงานประเทศอื่น โดยไม่ได้รับอนุญาตให้ออกจากโรงงานและต้องทำงานตลอดเวลา โดยมีเวลาพักเพียงเล็กน้อย

กรณีที่สอง การบังคับให้แต่งงาน โดยการใช้กำลังข่มขู่ บีบบังคับหรือทำร้ายร่างกาย โดยมีจุดประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์ทางเพศและหรือเพื่อเอาเป็นทาส

กรณีที่สาม สมาชิกในครอบครัวกระทำอาชญากรรม เด็กผู้หญิงจากครอบครัวถูกส่งให้ไปเป็นทาสหรือส่งไปเพื่อخذใช้นี้สิน การกระทำผิดนี้รวมถึงการรับหรือส่ง เพื่อวัตถุประสงค์หาประโยชน์ในทางเพศ หรือการใช้แรงงาน หรือการเอาเป็นทาส

กรณีที่สี่ แอนนิต้าหญิงสาวอายุ 23 ปี อาศัยอยู่ที่เอเชียกลาง ต้องการไปทำงานต่างประเทศ ต่อมาวันหนึ่งเห็นประกาศจากทางหนังสือพิมพ์รับสมัครไปทำงานเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาของประเทศเธอ แอนนาไปสมัครงานและได้รับเลือกไปต่างประเทศ มีผู้ชายนำเธอไปพักในอพาร์ทเมนท์ซึ่งมีผู้หญิงคนอื่นพักอยู่จำนวนหลายคน เธอถามว่าผู้หญิงทั้งหมดนี้จะไปทำงานที่ร้านอาหารใช่ไหม พวกเขาหัวเราะและคนหนึ่งพูดว่า ร้านอาหาร คุณไม่ได้ไปทำงานที่ร้านอาหาร

คุณจะต้องไปทำงานกลางคืน แอนนาถูกควบคุมตัวอยู่หกเดือนและถูกบังคับให้ค้าประเวณีจากนักค้ามนุษย์ผู้ซึ่งซื้อเธอมาไม่กี่ร้อยดอลลาร์ พวกเขาบอกหล่อนว่าเธอเป็นหนี้พวกเขาค่าตัวเครื่องบิน ค่าที่พักอาศัยและค่าอาหาร พวกเขาทำร้ายเธอเมื่อเธอปฏิเสธที่จะค้าประเวณี

กรณีที่ว่า B เดินทางไปที่ต่างประเทศไปหมู่บ้านที่เขารู้ว่ายากจนมากและมีครอบครัวใหญ่ เขาบอก C ซึ่งเป็นแม่ของเด็กชาย D อายุ 9 ปี ว่าเขามีงานให้เด็กชาย D ทำ เขาจะสอนความรู้เกี่ยวกับงานให้ทั้งหมด มีที่กินอยู่และมีที่พักอาศัยให้ และมีค่าจ้างให้ด้วย B จ่ายเงินให้ C จำนวน 20 ดอลลาร์เป็นค่าตัวเด็ก หลังจากนั้น B นำตัวเด็กชาย D ไปทำงานที่โรงงานของ A โดยเด็กชาย D ต้องทำงาน โดยมีเด็กชายที่อายุมากกว่าสองคนสั่งให้ทำ เขาได้รับอาหารปริมาณน้อย และเขานอนใต้เครื่องจักร และเขาได้รับค่าจ้างเป็นเงิน 1 ดอลลาร์ต่อสัปดาห์

เมื่อพิจารณากรณีตัวอย่างศึกษาข้างต้น พบว่าส่วนใหญ่แล้วการค้ามนุษย์จะเกิดกับครอบครัวที่ยากจนและเกี่ยวข้องกับการออกไปทำงานต่างประเทศ เพื่อหวังรายได้ที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้มีผู้เสียหายตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ประเภทการบังคับใช้แรงงานและการค้าประเวณีเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้กรณีเด็กที่อายุไม่เกินสิบแปดปีตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์จะได้รับความคุ้มครองเป็นอย่างมาก โดยผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้จัดหา ผู้นำพา ผู้ให้ที่พักอาศัย ตลอดจนผู้รับเด็กไว้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ เช่น การบังคับใช้แรงงาน การค้าประเวณี การอนาจาร แสวงหาประโยชน์ในทางเพศ ไม่ว่าเด็กนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ถือว่าเป็นผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์

สำหรับกฎหมายไทยความผิดฐานค้ามนุษย์นั้น ไม่รวมถึงบุคคลผู้ซื้อเด็กมาเพื่อร่วมประเวณี ซึ่งในจุดนี้อาจทำให้การคุ้มครองเด็กไม่สอดคล้องกับพิธีสารพาสส์โมและแนวทางขององค์กร UNODC ซึ่งต้องการคุ้มครองเด็กให้ไม่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ เนื่องจากตราบไคที่ยังมีผู้ซื้อบริการทางเพศจากเด็กอยู่ การปราบปรามการค้ามนุษย์ในเด็กย่อมเป็นไปได้ยาก ผู้เขียนขอเสนอแนะให้มีการตีความให้ผู้ซื้อบริการทางเพศจากเด็กจะต้องรับผิดชอบในความผิดฐานค้ามนุษย์ด้วย ไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม

หัวข้อที่ 2. ข้อพิจารณาเกี่ยวกับการใช้ดุลพินิจกำหนดค่าสินไหมทดแทน

ในอดีตเหยื่อจากการค้ามนุษย์มีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 35บัญญัติว่า ในกรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิและประสงค์

ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ ให้พนักงานอัยการเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย

การเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใดระหว่างที่คดีอาญากำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้นก็ได้

คำพิพากษาในส่วนที่เรียกค่าสินไหมทดแทน ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญาและในกรณีที่ศาลสั่งให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และให้อธิบดีกรมบังคับคดีมีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาในกรณีนี้ด้วย

ในการดำเนินการสอบสวนพิจารณาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง และการบังคับคดีตามวรรคสามมิให้เรียกค่าธรรมเนียมและให้นำความในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๖๖ วรรคสองมาใช้โดยอนุโลมเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้

เมื่อผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์มีสิทธิและประสงค์ที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทน พนักงานอัยการจะเป็นผู้เรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหาย ตามที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย การเรียกค่าสินไหมทดแทนนี้ พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องในระยะเวลาใด ระหว่างที่คดีอาญานั้นกำลังพิจารณาอยู่ในศาลชั้นต้น กรณีศาลสั่งให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา และให้อธิบดีกรมบังคับคดีมีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษา โดยการกำหนดค่าสินไหมทดแทน จะพิจารณารวมถึงเหตุที่ได้รับความเสียหาย หรือได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ เสรีภาพ ชื่อเสียง ทรัพย์สิน หรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด ตลอดจนความเสียหายอื่นที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ (Worachatecha, 2015: 169)

นอกจากนี้ผู้เสียหายในคดีค้ำมนุษย์ยังสามารถเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 ได้ และผู้เสียหายยังสามารถขอรับค่าตอบแทนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำผิดทางอาญาของผู้อื่น โดยตนมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำ ความผิดนั้น ได้ที่กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ หรือสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทุกจังหวัด ตามพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2544 มาตรา 17 และมาตรา 18 โดยคณะกรรมการจะกำหนดให้ผู้เสียหายได้รับค่าตอบแทนเพียงใดหรือไม่ก็ได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์และความร้ายแรงของการกระทำความผิด และสภาพความเสียหายที่

ผู้เสียหายได้รับ รวมทั้งโอกาสที่ผู้เสียหายจะได้รับการบรรเทาความเสียหายโดยทางอื่นด้วย (Office of the Judiciary, 2017)

ต่อมาภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีคุ้มครองผู้เสียหาย พ.ศ. 2559 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเรียกค่าสินไหมทดแทนไว้ดังนี้

มาตรา 13 บัญญัติว่า การเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับฟ้องคดีอาญาหรือจะยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก่อนที่ศาลจะมีคำวินิจฉัยชี้ขาดคดี

ถึงแม้ไม่มีคำขอให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง หากศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลจะสั่งในคำพิพากษาคดีอาญาให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ คำสั่งดังกล่าวไม่กระทบถึงสิทธิของผู้เสียหายในอันที่จะฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่ยังขาดอยู่

มาตรา 14 บัญญัติว่า นอกจากการให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 13 แล้ว ถ้าปรากฏว่าในการกระทำความผิดมีการกระทำความทารุณกรรม หน่วงเหนี่ยวกักขัง ทำร้ายร่างกาย หรือกดขี่ข่มเหงโดยขาดมนุษยธรรมอย่างร้ายแรงต่อผู้เสียหาย เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นได้ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความรุนแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้น ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับฐานะทางการเงินของจำเลย ตลอดจนประวัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ของจำเลยประกอบด้วย

มาตรา 15 บัญญัติว่า คำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาคดีอาญา และในกรณีที่เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา และในกรณีที่ต้องมีการบังคับคดีให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษา ในการนี้ให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา

ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนตามมาตรา 13 ตลอดจนการบังคับคดีตามวรรคหนึ่ง ให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง

จากบทบัญญัติข้างต้นนั้น การเรียกค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายใหม่นั้น พนักงานอัยการจะขอรวมไปกับคำฟ้องคดีอาญา หรือในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นก็ได้ทั้งนี้ไม่ตัดสิทธิของผู้เสียหายที่จะยื่นคำร้องเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนเพิ่มเติมได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ก่อนที่ศาลจะมีคำสั่งวินิจฉัยคดี แม้ไม่มีคำขอให้ใช้ค่าสินไหมทดแทน หากศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลจะสั่งในคำพิพากษาคดีอาญาให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้คำสั่งดังกล่าวไม่กระทบถึงสิทธิของผู้เสียหายในอันที่จะฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกเอาส่วนที่ยังขาด (Pranitphonlakraeng, 2016)

อย่างไรก็ดีถ้าปรากฏว่าในการกระทำความผิด มีการทารุณกรรม หน่วงเหนี่ยวกักขัง ทำร้ายร่างกาย หรือ กดขี่ข่มเหงโดยขาดมนุษยธรรมอย่างร้ายแรงต่อผู้เสียหาย ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลยจ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นได้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ เช่น ความรุนแรงของความเสียหายที่เกิดขึ้น ผลประโยชน์ที่จำเลยได้รับ ฐานะทางการเงินของจำเลย ประวัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ของจำเลย ทั้งนี้คำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนและค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา

ในกรณีที่ต้องมีการบังคับคดี ให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าของหนี้ตามคำพิพากษาโดยกระทรวงพัฒนาสังคมฯ หน้าที่ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้เสียหายเพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามคำพิพากษา โดยดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนตลอดจนการบังคับคดีผู้เสียหายจะได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง (Thabattanont, 2017)

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกฎหมายใหม่กับหลักการในอดีต มีข้อพิจารณาดังนี้

1. ผู้มีอำนาจยื่นคำร้อง พนักงานอัยการจะเป็นผู้มีสิทธิร้องขอเหมือนกัน แต่กฎหมายใหม่ลดขั้นตอนโดยพนักงานอัยการไม่จำเป็นต้องรอข้อมูลที่ได้รับแจ้งจากปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ก็สามารถมีสิทธิขอรวมไปในคดีอาญาหรือยื่นคำร้องก่อนศาลชั้นต้นมีคำพิพากษา นอกจากนี้กฎหมายใหม่ยังกำหนดให้กรณีศาลมีคำพิพากษาลงโทษจำเลย ศาลจะสั่งในคำพิพากษาคดีอาญาให้จำเลยใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายตามจำนวนที่เห็นสมควรก็ได้ ทั้งนี้ไม่กระทบสิทธิของผู้เสียหายที่จะฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งเพื่อเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนในส่วนที่ยังขาดอยู่

2. ค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ ในอดีตไม่มีการกำหนดหลักการนี้ไว้ ผู้เสียหายจึงไม่สามารถเรียกค่าเสียหายเพื่อการลงโทษได้ แต่กฎหมายใหม่กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ศาลมีอำนาจสั่งให้จำเลย

จ่ายค่าเสียหายเพื่อการลงโทษเพิ่มขึ้นได้ตามที่เห็นสมควร โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่างๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้

3. ในส่วนของคำพิพากษานั้นจะเหมือนกัน กล่าวคือคำพิพากษาในส่วนที่เกี่ยวกับค่าสินไหมทดแทนให้รวมเป็นส่วนหนึ่งแห่งคำพิพากษาในคดีอาญา และในกรณีที่ต้องมีการบังคับคดีให้ถือว่าผู้เสียหายเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ในการดำเนินกระบวนการพิจารณาเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนตลอดจนการบังคับคดี ผู้เสียหายให้ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม ส่วนข้อแตกต่างก็คือ ในอดีตมีการกำหนดให้อธิบดีกรมบังคับคดีมีหน้าที่ดำเนินการบังคับคดีตามคำพิพากษาในกรณีนี้ด้วย ส่วนในกฎหมายใหม่กำหนดให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ผู้เสียหายตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เพื่อบังคับคดีให้เป็นไปตามผลของคำพิพากษา

สำหรับการพิจารณาเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อเยียวยาผู้เสียหายในกฎหมายต่างประเทศมีการวางแนวทางดังนี้

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติข้อ 25 (2) (United Nations, 2004) กำหนดให้รัฐภาคีสร้างกระบวนการที่เหมาะสมเพื่อให้ผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำ ความผิดที่อนุสัญญานี้ครอบคลุมถึงสามารถได้รับชดเชยค่าสินไหมทดแทนและการเยียวยา

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติข้อ 14 กำหนดให้รัฐภาคีให้ความสำคัญในการพิจารณาคืนทรัพย์สินซึ่งได้มาจากการก่ออาชญากรรมที่รัฐภาคีได้รับไว้ หรือทรัพย์สินที่ได้รับไว้ให้แก่รัฐภาคีที่ร้องขอ เพื่อให้รัฐผู้ร้องขอสามารถชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้แก่เหยื่ออาชญากรรม

พิธีสารพาล์มข้อ 6(6) กำหนดให้รัฐภาคีต้องรับประกันว่ากฎหมายภายในของรัฐนั้น มีมาตรการซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ได้รับค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย

จากบทบัญญัติดังกล่าว สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) วางหลักเกณฑ์ในการเรียกค่าสินไหมทดแทนของเหยื่ออาชญากรรมไว้ดังนี้

1. การใช้สิทธิเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของเหยื่อจะต้องง่ายและไม่เป็นการสร้างภาระ
2. ไม่มีค่าใช้จ่ายในการเรียกร้องหรือดำเนินการให้ได้รับค่าสินไหมทดแทน

3. ค่าสินไหมทดแทนจะต้องเหมาะสมกับความร้ายแรงซึ่งเหยื่อได้รับจากการค้ามนุษย์ในบางกรณีอาจจะต้องนำค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาปรับใช้ด้วย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างร้ายแรง การคิดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษจะต้องพิจารณาเชื่อมโยงกับความร้ายแรงของผู้กระทำความผิด

4. ระบบกฎหมายภายในต้องรับประกันว่าเหยื่อได้รับค่าสินไหมทดแทนแน่นอน

นอกจากนี้ยังวางหลักเกณฑ์ว่าการคำนวณสินไหมทดแทนนั้นจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขดังต่อไปนี้ 1. ค่าจ้างที่ไม่ได้รับ 2. ค่าธรรมเนียมตามกฎหมาย 3. ค่าจ้างที่ถูกหักจากการฉ้อฉล หรือจ่ายเป็นค่าที่พัก ค่าเดินทางหรือค่ารักษาความปลอดภัย 4. ค่าธรรมเนียมที่ผิดกฎหมายซึ่งจ่ายให้ผู้เป็นธุระจัดหาหรือตัวแทนหางานหรือเพื่อการลักลอบเข้าเมืองหรือค่าขนส่ง 5. ค่าปรับที่นักค้ามนุษย์อ้างขึ้นว่าเหยื่อประพฤติตัวไม่ดี 6. ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล 7. ค่าสูญเสียโอกาสขณะที่ตกเป็นเหยื่อ 8. ค่าความเสียหายทางร่างกายและจิตใจ 9. การปฏิบัติอย่างไร้มนุษยธรรม (UNOC Anti-human trafficking manual for criminal justice practitioners Module 13, 2009: 10)

เมื่อวิเคราะห์หลักการในกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับหลักการของต่างประเทศแล้ว พบว่าหลักการเรียกค่าสินไหมทดแทนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความคดีค้ามนุษย์^๔ นั้น นำหลักการส่วนใหญ่มาจากแนวทางของ UNODC ทั้งแนวทางการเรียกค่าสินไหมทดแทนที่ไม่เสียค่าใช้จ่ายในคดีอาญา และการบังคับคดีให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว ตลอดจนการนำหลักค่าเสียหายเพื่อการลงโทษมาปรับใช้ แต่เพื่อความสมบูรณ์ในการใช้การตีความ ผู้เขียนขอเสนอการนำหลักคิดค่าคำนวณค่าสินไหมทดแทนของสำนักงานฯ มาปรับใช้ คือ ต้องคำนึงถึงหลักการที่ UNODC ให้แนวทางไว้ 9 ประการดังกล่าว ส่วนในเรื่องค่าเสียหายเพื่อการลงโทษนั้น นอกจากพิจารณาความร้ายแรงของการกระทำตามที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว สมควรต้องพิจารณาความร้ายแรงของผู้กระทำความผิด ซึ่งได้รับมาจากการค้ามนุษย์ประกอบด้วย ตลอดจนความเพียงพอต่อการเยียวยาสภาพร่างกาย จิตใจ และการป้องกันไม่ให้เหยื่อกลับเข้ามาสู่วงจรการค้ามนุษย์อีกครั้งหนึ่งเป็นสำคัญ

หัวข้อที่ 3. การพิจารณาข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ศาลจะใช้ดุลพินิจลดโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 มาตรา 20 บัญญัติว่า ในคดีค้ามนุษย์ ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปราม

การกระทำผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ต่อพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ศาลจะลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น

ในคดีค้ามนุษย์ ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดต่อเจ้าพนักงาน ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษผู้นั้นน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้

การปรับใช้บทบัญญัติดังกล่าว จึงเกิดปัญหาว่าข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่เข้าหลักเกณฑ์เป็นเช่นไร ผู้วิจัยเห็นว่า บทบัญญัติมาตรา 20 วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ฯ เป็นไปในแนวทางเดียวกับพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาตรา 100/2 บัญญัติว่า ถ้าศาลเห็นว่าผู้กระทำความผิดผู้ใดได้ให้ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษต่อพนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวน ศาลจะลงโทษน้อยกว่าอัตราโทษขั้นต่ำที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นก็ได้และเป็นไปในแนวทางเดียวกับกฎหมายเยอรมัน พ.ร.บ. ยาเสพติด (BtMG) ซึ่งมีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 1982 มาตรา 31 บัญญัติว่า ศาลสามารถใช้ดุลพินิจลดโทษ (ตามมาตรา 49 Abs. 2 ประมวลกฎหมายอาญาเยอรมัน) หรือยกเว้นโทษ (ตามมาตรา 29 Abs. 1, 2, 4 หรือ 6) หากผู้กระทำความผิด 1. ด้วยความสมัครใจเปิดเผยความรู้ที่เป็นการสนับสนุนอันสำคัญที่จะทำให้ความผิดที่เขามีส่วนร่วมในการกระทำผิดนั้นได้รับการเปิดเผยออกมา 2. ด้วยความสมัครใจเปิดเผยความรู้ของผู้กระทำผิดแก่หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด (มาตรา 29 Abs. 3, 29a Abs. 1, 30a Abs. 1) ซึ่งตนได้รู้มาถึงแผนการดังกล่าวยังอยู่ในช่วงเวลาที่จะสามารถขัดขวางการกระทำความผิดดังกล่าวได้

ด้วยเหตุนี้ ในการตีความถ้อยคำ “ข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับการปราบปรามการค้ามนุษย์...” สามารถนำหลักเกณฑ์ตามมาตรา 100/2 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ ฯ และ มาตรา 31 พระราชบัญญัติยาเสพติดของกฎหมายเยอรมันมาปรับใช้ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

กรณีมาตรา 100/2 ศาลไทยตีความว่า ข้อมูลที่ให้นั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่เจ้าพนักงานไม่รู้มาก่อน เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 7872/2551 และ คำพิพากษาฎีกาที่ 526/2551 ที่วินิจฉัยว่า การชุกซ่อนเมทแอมเฟตามีนโดยการฝังดิน หรือซ่อนไว้ในหม้อหุงข้าวและคำพิพากษาฎีกาที่ 4143/2554 ประชุม

ใหญ่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6287/2553 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2049/2551 ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจไม่สามารถรู้ได้เลย หากจำเลยไม่ให้ข้อมูล แต่หากวางไว้ในที่เปิดเผย เจ้าพนักงานสามารถรู้ได้จากการตรวจค้นจากการสอบสวนหาข่าว ก็ถือว่าไม่ใช่ข้อมูลที่สำคัญ เช่น ซ่อนไว้ในตู้เสื้อผ้าในห้องน้ำวางไว้ในห้องน้ำ เป็นต้น

นอกจากนี้ข้อมูลดังกล่าวจะต้องเป็นประโยชน์จนค้นพบสิ่งผิดกฎหมายที่ซุกซ่อนอยู่ หรือสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดอื่นมาลงโทษได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1904/2551 และ 2769/2550 จำเลยเป็นสายลับช่วยเหลือจ้องจับกุมผู้กระทำความผิดได้ ข้อมูลที่จำเลยให้สามารถจับกุมพ่อค้าใหญ่รายใหญ่ได้ เป็นต้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3072/2553 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4419/2551 8971/2551 2495/2550 หากข้อมูลที่ให้ไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดอื่นมาลงโทษได้ ก็ไม่ถือว่าเป็นประโยชน์

ในส่วนของกฎหมายเยอรมัน พ.ร.บ. ยาเสพติด (BtMG) มาตรา 31 มีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ (หมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2777/2547 โดย แสงวิโรจน์พัฒน์)

1. การให้ข้อมูลนั้นต้องเป็นข้อมูลที่เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เคยรู้มาก่อน ไม่ว่าทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วน และต้องเพียงพอที่จะนำไปสู่การปราบปรามการกระทำความผิดที่เกี่ยวข้องได้ เช่น ข้อมูลที่เปิดเผยมานั้นสามารถนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดรายอื่นได้

2. การให้ข้อมูลจะต้องเป็นการให้ข้อเท็จจริงที่จับต้องได้ เช่น การระบุชื่อผู้ร่วมกระทำความผิด หรือการเปิดเผยถึงการมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดของผู้ร่วมกระทำความผิด การบอกแหล่งที่ซ่อนของยาเสพติด เป็นต้น การให้ข้อมูลในลักษณะที่เป็นข้อสันนิษฐานใดๆ ไม่ถือว่าเป็นการเพียงพอ

3. การให้ข้อมูลต้องเป็นไปโดยสมัครใจ

4. การให้ข้อมูลต้องมีความเหมาะสมที่จะนำไปสู่การปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กล่าวคือ จากการให้ข้อมูลของผู้กระทำความผิดจะต้องทำให้สามารถระบุตัวผู้สงสัยว่าได้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด และต้องสามารถพิสูจน์การกระทำความผิดของผู้ต้องสงสัยได้ด้วย

5. การให้ข้อมูลต้องสามารถทำให้การกระทำความผิดที่ยังไม่เปิดเผยได้รับการเปิดเผย หรือการกระทำความผิดที่เปิดเผยแล้วได้รับการเปิดเผยมากยิ่งขึ้น

6. แม้ว่าข้อมูลที่ถูกเปิดเผยนั้นจะมีความเหมาะสมก็ตาม แต่การที่ผู้กระทำความผิดจะได้รับการลดโทษก็ยังคงอยู่ในดุลพินิจของศาล

หัวข้อที่ 4. ปัญหาการตรวจฟ้องและสืบพยานลับหลังจำเลยในระบบไต่สวน

การตรวจฟ้องในคดีล้มมนุษย์ พ.ร.บ. วิधिพิจารณาคดีล้มมนุษย์ฯ มาตรา 23 บัญญัติว่า ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือมีข้อความตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 158 แห่งประมวลกฎหมายวิधिพิจารณาความอาญา ในกรณีที่ศาลเห็นว่าฟ้องไม่ถูกต้อง ให้ศาลมีคำสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง

การฟ้องคดีล้มมนุษย์ต้องทำเป็นหนังสือและต้องบรรยายฟ้องให้ครบตามที่กำหนดไว้ในตามมาตรา 158 แห่งประมวลกฎหมายวิधिพิจารณาความอาญา โดยการกล่าวหาว่า จำเลยกระทำความผิดฐานล้มมนุษย์ ตาม พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการล้มมนุษย์ พ.ศ. 2551 ไม่ว่าจะมิใช่ข้อความผิดอื่นรวมอยู่ด้วยหรือไม่ก็ตาม ในกรณีที่ศาลเห็นว่าฟ้องไม่ถูกต้อง ศาลมีอำนาจสั่งให้โจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง ม. 23 ซึ่งประเด็นปัญหาในเรื่องแก้ฟ้องนั้นมีข้อพิจารณาว่าหากฟ้องขาดองค์ประกอบความผิด ศาลมีอำนาจสั่งให้โจทก์แก้หรือไม่

ข้อพิจารณาปัญหาข้างต้น ผู้เขียนเห็นว่า หลักการแก้ฟ้องนั้นสมควรต้องนำประมวลกฎหมายวิधिพิจารณาความอาญา มาตรา 161 บัญญัติว่า ถ้าฟ้องไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ให้ศาลสั่งโจทก์แก้ฟ้องให้ถูกต้อง หรือยกฟ้องหรือไม่ประทับฟ้องมาปรับใช้ ทั้งนี้ตามพ.ร.บ. วิधिพิจารณาคดีล้มมนุษย์ฯ มาตรา 23 บัญญัติว่า ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติและข้อบังคับดังกล่าว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิधिพิจารณาความอาญามาปรับใช้บังคับเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อพิจารณาบทบัญญัติข้างต้น หากมีการนำเอาคำฟ้องที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายยื่นต่อศาล โดยเฉพาะการบรรยายฟ้องขาดองค์ประกอบความผิด สมควรที่ศาลต้องพิพากษายกฟ้องเสียตั้งแต่ต้น โดยสั่งการพิจารณาแล้วทำความเห็นและคำพิพากษาโดยองค์คณะผู้พิพากษาไปตามขั้นตอนของการชี้ขาดตัดสินคดี เนื่องจากไม่มีความจำเป็นอันใดที่จะต้องประทับฟ้องดังกล่าวไว้พิจารณาเป็นเหตุให้จำเลยต้องอยู่ในอำนาจศาลเป็นที่เดือดร้อน การตรวจฟ้องจึงเท่ากับเป็นการคุ้มครองจำเลยผู้บริสุทธิ์มิให้ถูกกลั่นแกล้ง โดยไม่จำเป็นจะต้องรอให้จำเลยร้องขอ อันเป็นไปในทำนองเดียวกับศาลฎีกาวางหลักว่า ความผิดฐานล้มมนุษย์จะต้องเป็นการกระทำ “เพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบ” โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการล้มมนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า แสวงหา

ประโยชน์โดยมิชอบ หมายความว่า การแสวงหาประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิต หรือเผยแพร่ วัตถุ หรือสื่อลามก แสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมา ขอรทาน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับตักตวงวัยะเพื่อการค้าหรือการอื่นใดที่คล้ายคลึง กันอันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม ดังนั้น ฟ้องโจทก์ต้องบรรยายให้ ครบองค์ประกอบความผิดดังกล่าวด้วย หากบรรยายไม่ครบถ้วน ถือว่าไม่กระทำความผิดฐานค้า มนุษย์ (Wayuparb, 2000: 44)

สำหรับการสืบพยานลับหลังจำเลยในคดีค้ามนุษย์ พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ฯ มาตรา 33 บัญญัติว่า การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย

เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณา และสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) จำเลยไม่อาจมาฟังการพิจารณาและการสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุ จำเป็นอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการ พิจารณาและสืบพยาน

(2) จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังไม่จับตัวมาได้

(3) จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้วแต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้ว แต่ยังไม่จับตัวมา ไม่ได้

(4) ในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุ ขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

จากบทบัญญัติดังกล่าว โดยหลักแล้วการพิจารณาและสืบพยานในคดีค้ามนุษย์ต้องทำ เปิดเปิดเผยต่อหน้าจำเลย อย่างไรก็ตามศาลจะมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ก็คือ 1. จำเลย ไม่อาจมาฟังการพิจารณาและสืบพยานได้เนื่องจากความเจ็บป่วยหรือมีเหตุจำเป็นอื่นอันไม่อาจก้าว ล่วงได้ เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและสืบพยาน 2. จำเลยเป็นนิติบุคคลและศาลได้ออกหมายจับผู้จัดการหรือผู้แทนของนิติบุคคลนั้นแล้ว แต่ยังไม่จับตัวมา ไม่ได้ 3. จำเลยอยู่ในอำนาจศาลแล้ว แต่ได้หลบหนีไปและศาลได้ออกหมายจับแล้ว แต่ยังไม่จับตัวมา ไม่ได้ 4. ในระหว่างพิจารณาหรือสืบพยาน ศาลมีคำสั่งให้จำเลยออกจากห้องพิจารณาเพราะเหตุ ขัดขวางการพิจารณา หรือจำเลยออกไปจากห้องพิจารณาโดยไม่ได้รับอนุญาตจากศาล

นอกจากการสืบพยานลับหลังจำเลยตามพ.ร.บ.วิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์แล้ว ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็บัญญัติหลักการดังกล่าวไว้ด้วยตามมาตรา 172 บัญญัติว่า การพิจารณาและสืบพยานในศาล ให้ทำโดยเปิดเผยต่อหน้าจำเลย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 172 ทวิ บัญญัติว่า ภายหลังจากที่ศาลได้ดำเนินการตามมาตรา 172 วรรค 2 แล้ว เมื่อศาลเห็นเป็นการสมควร เพื่อให้การดำเนินการพิจารณาเป็นไปโดยไม่ชักช้า ศาลมีอำนาจพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยได้ในกรณีดังต่อไปนี้

(1) ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกินสิบปี จะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม หรือในคดีมีโทษปรับสถานเดียว เมื่อจำเลยมีทนายและจำเลยได้รับอนุญาตจากศาลที่จะไม่มาฟังการพิจารณาและการสืบพยาน

(2) ในคดีที่จำเลยหลายคน ถ้าศาลพอใจตามคำแถลงของโจทก์ว่า การพิจารณาและการสืบพยานตามที่โจทก์ขอให้กระทำไม่เกี่ยวแก่จำเลยคนใด ศาลจะพิจารณาและสืบพยานลับหลังจำเลยคนนั้นก็ไ้

(3) ในคดีที่มีจำเลยหลายคน ถ้าศาลเห็นสมควรจะพิจารณาและสืบพยานจำเลยคนหนึ่งๆ ลับหลังจำเลยคนอื่นก็ได้

ในคดีที่ศาลพิจารณาและสืบพยานตาม (2) หรือ (3) ลับหลังจำเลยคนใด ไม่ว่าจะกรณีจะเป็นประการใด ห้ามมิให้รับฟังการพิจารณาและการสืบพยาน ที่กระทำลับหลังนั้นเป็นผลเสียหายแก่จำเลยคนนั้น

การพิจารณาคดีค้ามนุษย์ตามกฎหมายที่บัญญัติขึ้นใหม่ เป็นการพิจารณาในระบบไต่สวนหาข้อเท็จจริง มิใช่ระบบกล่าวหาอย่างคดีธรรมดา ระบบนี้จะช่วยให้ศาลมีบทบาทในการแสวงหาข้อเท็จจริงได้อย่างเต็มที่ ผู้พิพากษาทำหน้าที่เป็นผู้แสวงหาพยานหลักฐานด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาจำกัดแต่เฉพาะพยานหลักฐานที่ใช้ในการกล่าวหาฟ้องร้อง ส่งผลให้การดำเนินคดีอาญาในคดีค้ามนุษย์ มีลักษณะแตกต่างไปจากการดำเนินคดีอาญาปกติที่ว่า ไม่จำเป็นต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาต่อหน้าจำเลยแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากศาลจะทำหน้าที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงในคดี โดยอาจไต่สวนหาข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ตามที่เห็นสมควรอยู่แล้ว (Ratta-amarit, 1991: 69)

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส แม้จะยึดหลักทั่วไปว่าในการพิจารณาคดีอาญาจะต้องกระทำเปิดเผยต่อหน้าจำเลย แต่มีข้อยกเว้นให้อำนาจศาลในการพิจารณาคดีโดยไม่มี

ตัวจำเลยได้ กรณีการพิจารณาคดีแบบ “Contumace” ได้แก่ ความผิดร้ายแรงที่ผู้กระทำอาจได้รับโทษจำคุกตลอดชีวิต แล้วจำเลยได้รู้ถึงการถูกดำเนินคดีในศาลโดยมีการแจ้งให้ทราบเรียบร้อยแล้ว ต่อมาจำเลยหลบหนีหรือย้ายที่อยู่จนไม่สามารถตามตัวได้ ศาลจะต้องทำการประกาศอย่างเปิดเผยโดยการส่งหมายเรียกไปยังถิ่นที่อยู่แน่นอนของจำเลยและปิดประกาศไว้ที่ทำการเทศบาลและที่ทำการของศาล รวมทั้งการประกาศในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น เพื่อเรียกตัวจำเลยมาดำเนินคดีในศาลภายใน 10 วัน หลังจากนั้นหากจำเลยไม่มาปรากฏตัวต่อศาล ศาลก็ดำเนินคดีโดยไม่มีตัวจำเลยได้

สำหรับคดีที่มีจำเลยหลาย จำเลยผู้หลบหนีจะเป็นผู้เดียวที่ถูกพิจารณาโดยกระบวนการพิจารณาแบบไม่มีตัวจำเลย ตามมาตรา 627 โดยในส่วนของกรพิพากษาคดีศาลไม่อาจใช้เหตุผลหย่อนผ่อนโทษกับการพิจารณาคดีกรณีนี้ได้ อีกทั้งจำเลยที่ไม่มาปรากฏตัวจะอยู่ในสถานะผู้หลบหนี ซึ่งอาจถูกยึดทรัพย์สินให้ตกเป็นของแผ่นดินและถูกตัดสิทธิในความเป็นพลเมืองและต้องห้ามที่จะใช้สิทธิในทางศาล (Moungsong, 2007: 38)

ส่วนในกฎหมายสหรัฐอเมริกา รัฐธรรมนูญสหรัฐอเมริกาแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 6 บัญญัติว่า “ในกระบวนการพิจารณาคดีอาญาทุกคดี ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิจะได้รับการพิจารณาคดีที่รวดเร็วและโดยเปิดเผย โดยคณะลูกขุนที่เป็นกลางของรัฐและของเขตที่การกระทำความผิดอาญานั้นได้เกิดขึ้น ซึ่งรัฐหรือเขตดังกล่าวจะต้องมีบทบัญญัติของกฎหมายที่ใช้บังคับให้อยู่บัญญัติว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นความผิด ผู้ถูกกล่าวหาจะมีสิทธิที่จะได้รับการแจ้งถึงลักษณะและมูลแห่งข้อกล่าวหา มีสิทธิที่จะเผชิญหน้ากับพยานฝ่ายที่ปฏิปักษ์ มีสิทธิที่จะนำสืบพยานที่จะเป็นประโยชน์แก่คดีของตนและมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐในการจัดหาทนายความ”

สิทธิของจำเลยในการได้รับการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยในกฎหมายสหรัฐอเมริกาศาลสูงสุดวินิจฉัยวางหลักว่า หลักในเรื่องการพิจารณาคดีโดยเปิดเผยเป็นหลักประการสำคัญที่จะทำให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม และสามารถตรวจสอบได้ แต่ในบางครั้งอาจเป็นการจำเป็นที่ศาลย่อมมีอำนาจสั่งห้ามไม่ให้บุคคลที่ไม่มีความเกี่ยวข้อง ประชาชนทั่วไปและสื่อมวลชนเข้าร่วมฟังการพิจารณาเพื่อเป็นหลักประกันว่ากระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม เช่น คุ่มครองพยาน รักษาความลับของทางราชการ เพื่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน (Wichitcholchai, 1995: 96)

สำหรับข้อยกเว้นให้ศาลสามารถสืบพยานลับหลังจำเลยได้ ในกรณีจำเลยหายตัวไปหรือไม่ มาศาลระหว่างการพิจารณาคดีโดยไม่มีเหตุอันสมควร ถือว่าจำเลยสละสิทธิในการพิจารณาและ สืบพยานต่อหน้าจำเลย

กรณีจำเลยถูกสั่งให้ออกจากห้องพิจารณา หากจำเลยขัดขวางการพิจารณา ซึ่งเป็นวิธีการ สุดท้ายที่ศาลจะใช้ในการรักษาความสงบเรียบร้อย ตัวอย่างเช่น ในคดีอาญาจำเลยข่มขู่และด่าว่าศาล ในระหว่างการพิจารณาคดี ศาลฎีกาให้เหตุผลว่า “...มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การดำเนินกระบวนการ พิจารณาคดีอาญาในสหรัฐอเมริกาจะต้องมีศักดิ์และสิทธิ์ ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปด้วยความมี ระเบียบเรียบร้อย จำเลยผู้มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมอย่างมากในห้องพิจารณาคดีสมควรได้รับบทลงโทษ ...”

ตัวอย่างคดีกรณีจำเลยไม่ยินยอมมาปรากฏตัวที่ศาลหรือมีเหตุอื่นที่ไม่สามารถปรากฏตัวได้ ในปี ค.ศ. 1977 เฮเลน “ฮอลลี” แม็คคัลล์ อายุ 30 ปี ซึ่งมีฐานะร่ำรวยได้หายตัวไปจากบ้าน ขณะอาศัยอยู่ในเมืองฟิลาเดลเฟียกับแฟนหนุ่มชื่อ นายไอรา ไอซอน อดีตผู้นำกลุ่มฮิปปี้ นายไอซอน อ้างว่าเธอหายตัวออกจากบ้านเพื่อไปซื้อของและไม่กลับมา หลังจากนั้นประมาณ 1 ปีครึ่ง เจ้า พนักงานตำรวจพบศพของเธอในตู้เสื้อผ้าของนายไอซอน เขากล่าวอ้างว่าเป็นผู้บริสุทธิ์และได้รับการประกันตัวไป บุคคลที่มีชื่อเสียงในเมืองฟิลาเดลเฟียเชื่อว่านายไอซอน ผู้รักสันติภาพและมีจิตใจดี ไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด เมื่อวันที่พิจารณาคดีมาถึง นายไอซอนหลบหนีออกนอกประเทศไปแล้ว ทางกรมไม่สามารถจับตัวได้ ในปี ค.ศ. 1993 พนักงานอัยการเกรงว่าความทรงจำของพยานจะหายไป จึงขอให้มีการพิจารณาคดีลับหลัง ศาลพิพากษาว่านายไอซอนมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ต่อมาในปีค.ศ. 1977 เจ้าพนักงานตำรวจจับตัวนายไอซอนซึ่งเปลี่ยนชื่อใหม่ว่ายแมลลอนได้ที่ประเทศฝรั่งเศส ผล การตรวจพิสูจน์ลายพิมพ์นิ้วมือของนายแมลลอนตรงกับนาย ไอซอนทนายของเขาคัดค้านการส่งตัว กลับไปดำเนินคดีที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยอ้างว่า สหรัฐอเมริกาดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญา ที่ไม่เป็นธรรมเนื่องจากยอมให้มีการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้และสหรัฐอเมริกายังมีโทษประหาร ชีวิต และไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงของประเทศภาคพื้นยุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ศาลฝรั่งเศสเห็นด้วย กับข้อโต้แย้งจึงมีคำสั่งปฏิเสธที่จะส่งตัวกลับมาดำเนินคดีในสหรัฐอเมริกา เจ้าหน้าที่รัฐบาล สหรัฐอเมริกาประท้วงคำตัดสินที่กล่าวหาว่าการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอาญาของสหรัฐอเมริกา ไม่เป็นธรรม เพื่อปฏิเสธข้อกล่าวหาของศาลฝรั่งเศส สภาแห่งรัฐฟิลาเดลเฟียได้ออกกฎหมายพิเศษ

เพื่อที่จะให้นายไอฮอนได้รับการพิจารณาคดีใหม่ ในปี ค.ศ. 2001 ศาลฝรั่งเศสจึงมีคำสั่งให้ส่งตัวนายไอฮอนกลับไปดำเนินคดีในสหรัฐอเมริกาต่อไป (Moungsong, 2007: 27-28)

ดังนั้น การพิจารณาคดีลับหลังจำเลยจึงเป็นข้อยกเว้นหลักการพิจารณาคดีเปิดเผยต่อหน้าจำเลย ซึ่งเป็นหลักการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของจำเลยการใช้การตีความจึงต้องทำอย่างเคร่งครัด เพื่อเป็นหลักประกันว่าจำเลยจะได้รับความเป็นธรรมในการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา

อภิปรายผลการวิจัย

พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 เป็นกฎหมายที่มีวิธีพิจารณาคดีในระบบไต่สวนแตกต่างจากกฎหมายส่วนใหญ่ในประเทศไทยที่ใช้ระบบกล่าวหาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การบังคับใช้ต้องอาศัยการตีความโดยหากมีปัญหาที่ยังต้องกลับไปอิงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา การตีความในนิยามและกระบวนการบังคับใช้ตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้จึงเป็นเรื่องสำคัญ เช่น การเสนอนิยาม "ผู้เสียหาย" ในงานของกัมปนาท ณ วิชัย (Na Vichai, 2009) หรือ มาตรการพิเศษในการรวบรวมพยานหลักฐาน ที่เกี่ยวข้องกับค้ามนุษย์กรณีแสวงหาประโยชน์ทางเพศ ในงานของรุ่งโรจน์ แจ่มพิทยากรณ์ (Jampitayakorn, 2008) หรือการเพิ่มเติมฐานความผิดให้ครอบคลุมบุคคลในกระบวนการค้ามนุษย์ซึ่งมีลักษณะเป็นเครือข่ายเป็นทอดๆ ให้ชัดเจนในงานของ ศิริชนก วิริยเกื้อกุล (Viriyagukul, 2016) เป็นต้น โดยในงานวิจัยนี้ขยายและชี้ให้เห็นขอบเขตที่ควรมีความชัดเจนมากขึ้นในวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ในชั้นตอนศาลตั้งแต่ นิยามของคดีค้ามนุษย์ อำนาจศาลในการแก้ฟ้อง การกำหนดข้อยกเว้นที่ชัดเจนในการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยเพื่อเป็นการปกป้องสิทธิของจำเลยจากผู้พิพากษาที่แสวงหาหลักฐานได้เองในระบบไต่สวน รวมถึงประเด็นเกี่ยวกับดุลพินิจเกี่ยวกับกำหนดค่าสินไหมในชั้นตอนพิพากษาคดีและการลดโทษกรณีที่ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อคดี

บทสรุป

จากการศึกษาและวิเคราะห์การใช้การตีความกฎหมายพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 รวมตลอดถึงการใช้อย่างบังคับกฎหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า

1) ปัญหาเกี่ยวกับการตีความว่าคดีอย่างไรคือคดีค้ามนุษย์ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องการตีความว่าผู้ซื้อบริการทางเพศจากเด็ก ไม่ถือว่าเป็นกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ เป็นอุปสรรคต่อการ

ปราบปรามการค้ามนุษย์ในเด็กเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยหากผู้ซื้อบริการทางเพศรับโทษไม่หนัก ก็ยังคงมีผู้ซื้อบริการอยู่ วงจรการค้ามนุษย์ก็ไม่มีทางสิ้นสุด ตราบใดที่ยังมีผู้ซื้อที่ย่อมต้องมีผู้ขาย จึงควรเปลี่ยนการใช้การตีความให้ครอบคลุมลงโทษผู้ซื้อบริการทางเพศจากเด็กให้เป็นคดีค้ามนุษย์ด้วย

2) ปัญหาเกี่ยวกับการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่เหยื่อคดีค้ามนุษย์ ศาลจะต้องเพิ่มบทบาทเชิงรุกในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้แก่เหยื่อ แม้ว่าจะไม่มีการยื่นคำร้องต่อศาลก็ตาม ประกอบกับศาลจะต้องมีการปรับใช้หลักกฎหมายในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเชิงลงโทษ เพื่อเยียวยา ค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายในเชิงรุก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปราบปรามวงจรการค้ามนุษย์และช่วยเหลือผู้เสียหายไปในคราวเดียวกันสำหรับปัญหาการใช้หลักการใหม่เพื่อเป็นคุณกับจำเลยที่ให้อำนาจข้อมูลสำคัญ

3) แนวทางการตีความว่าอย่างไรเป็นข้อมูลที่สำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ศาลจะใช้ดุลพินิจลงโทษน้อยกว่าที่กฎหมายกำหนด สมควรนำแนวทางของการตีความมาตรา 100/2 ของพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 มาปรับใช้ตีความว่า จะต้องให้ข้อมูลโดยสมัครใจและข้อมูลนั้นเจ้าพนักงานของรัฐไม่เคยรู้มาก่อน พร้อมทั้งเจ้าพนักงานรัฐใช้ข้อมูลจับตัวผู้กระทำความผิดฐานค้ามนุษย์มาลงโทษได้

4) ส่วนปัญหาประการสุดท้ายเกี่ยวกับการตรวจฟ้องและสืบพยานลับหลังจำเลย โดยเฉพาะการแก้ไขกรณีฟ้องขาดองค์ประกอบความผิด เสนอแนะให้ศาลพิพากษายกฟ้อง ไม่ควรให้โจทก์มีโอกาสแก้ฟ้องใหม่ได้ สำหรับการสืบพยานลับหลังจำเลย เพื่อให้สอดคล้องกับการนำระบบไต่สวนมาปรับใช้ ศาลสมควรนำมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกรณีคดีที่จำเลยหลบหนี ศาลสามารถนำการพิจารณาคดีลับหลังจำเลยมาใช้ได้เมื่อมีการใช้การตีความบทบัญญัติของกฎหมายตามที่ได้เสนอแนะแล้ว ก็จะทำให้การใช้การตีความพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์ พ.ศ. 2559 เป็นไปอย่างเป็นธรรมและสามารถป้องกันและปราบปรามวงจรการค้ามนุษย์ในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนสร้างความเป็นธรรมแก่คู่ความในคดีค้ามนุษย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กัมปนาท ณ วิชัย. (2552). *การบังคับใช้พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551: กรณีศึกษาการให้ความคุ้มครองผู้เสียหายที่จะไม่ถูกดำเนินคดี*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กู่เกียรติ เมืองสง. (2550). *การพิจารณาคดีลับหลังจำเลย*. วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ประทีป ทับอรรถานนท์. (2560). *กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์และข้อบังคับของประธานศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทกรุงสยาม พับลิชชิ่ง.
- พรเพชร วิชิตชลชัย. (2538, เมษายน – มิถุนายน). *การพิจารณาคดีอาญาโดยลูกขุนตามกฎหมายอเมริกัน*. *วารสารศาลพาห*. ปีที่ 42 (เล่ม 2).
- ไพโรจน์ วายุภาพ. (2543). *คู่มือปฏิบัติวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พรรัตน์.
- รุ่งโรจน์ แจ่มพิทยากรณ์. (2551). *มาตรการพิเศษในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีค้ามนุษย์กรณีแสวงหาประโยชน์ทางเพศ*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต. คณะนิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พันตำรวจเอกหญิงวรรณัฐ วรชาติเดชา. (2558). *การค้ามนุษย์*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ.
- ศิริชนก วิริยเกื้อกุล. (2559). *การปรับปรุงกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ด้านแรงงาน*. Academic Focus, สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ฉบับกุมภาพันธ์ 2559.
- สรวิศ ลิ้มปรีงยี. (2559, พฤษภาคม – สิงหาคม). *ภาษาอังกฤษนักกฎหมาย*. *วารสารศาลพาห*. ปีที่ 63 (เล่มที่ 2).
- สุพิศ ปราณีตพลกรัง. (2559). *กฎหมายวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2560). *หนังสือคู่มือปฏิบัติราชการของตุลาการ ส่วนวิธีพิจารณาคดีค้ามนุษย์*. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด อรุณการพิมพ์.
- อุดม รัฐอมฤต. (2534). *การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย : หลักและข้อยกเว้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาฝรั่งเศส*. *วารสารนิติศาสตร์*, ปีที่ 20 (ฉบับที่ 1).

- United Nations. (2004). *United Nations Convention against Transnational Organized Crime and The Protocols Thereto*. New York : United Nations. Retrieved from <http://www.unodc.org/documents/treaties/UNTOC/Publications/TOC%20Convention/TOCebook-e.pdf>
- _____. (2009a). Module 1 : Definitions of trafficking in person and smuggling of migrants. *in UNODC Anti-human trafficking manual for criminal justice practitioners*. New York : United Nations.
- _____. (2009b). Module 13 : Compensation for victims of trafficking in persons. *in UNODC Anti-human trafficking manual for criminal justice practitioners*. New York : United Nations.

Translated Thai References

- Jampitayakorn, R. (2008). *Special measures for collecting evidences in human trafficking cases : sexual exploitation case study* (Master's Thesis of Laws). Chulalongkorn University. [in Thai]
- Limparangsri, S. (2016). *Legal English*. Dunlaphaha. 63(2). [in Thai]
- Moungsong, K. (2007). *Trial in Absentia in criminal Trial* (Master's Thesis of Laws). Dhurakij Pundit University. [in Thai]
- Na Vichai, K. (2009). *Enforcement on Human Trafficking Suppression and Prevention Act B.E. 2551 : Study on the Protection of Injured Person from Legal Proceeding* (Master's Thesis of Laws). Chulalongkorn University. [in Thai]
- Office of the Judiciary (2017). *Judicial handbook : Human trafficking procedures*. Bangkok : Aroon Printing Limited Partnership. [in Thai]
- Pranitphonlakang, S. (2016). *Human Trafficking Criminal Procedure Law*. Bangkok : Dharmniti Press Co., Ltd. [in Thai]
- Ratta-amarit, U. (1991). Open trial: Principles and legal exceptions to French Criminal Procedure. *Thammasat Law Journal*. 20(1). [in Thai]

- Thabattanon, P. (2017). *The Law on Human Trafficking Procedures and the Rules of Procedure of the President of the Supreme Court*. Bangkok : Krung Siam Publishing Co., LTD.
- Viriyaguekul, S. (2016). Legislation improvement to tackle human trafficking. *Academic Focus*, Legislative Institutional Repository of Thailand. 2016(Feb). [in Thai]
- Worachatdecha, W. (2015). *Human trafficking*. Bangkok : Police Printing Bureau. [in Thai]
- Wichitcholchai, P. (1995). Criminal trial by Juror in American Law. *Dunlaphaha*. 42(2). [in Thai]
- Wayuparb, P. (2000). *Practical handbook of criminal procedure for holders of political offices*. Bangkok : Pornrat Press. [in Thai]

ผู้เขียน

อาจารย์สุรัสวดี แสนสุข

สาขานิติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติจังหวัดสกลนคร

59 หมู่ 1 ถ. วปรอ 366 ต.เชิงเครือ อ.เมือง จ.สกลนคร 47000

โทรสาร: 042-725040 โทรศัพท์: 088-0507755 อีเมล: Khunprokpeakhihi@gmail.com

ดร. ธนงศักดิ์ วิเศษรจนา

ผู้พิพากษาประจำศาล ศาลจังหวัดสุโขทัย

เลขที่ 160 หมู่ 5 ต.บ้านกล้วย อ.เมือง จ.สุโขทัย 64000

โทรสาร: 055651723 โทรศัพท์: 055651725 – 29

Author

Miss Suraswadee Saensuk

The program in Law, Faculty of Liberal Arts and Management Science

Kasetsart University, Chalermphrakiat Sakon Nakhon Province Campus.

59 Moo.1, Chiangkrua sub district, Amphur Muang, Sakon Nakhon 47000

Fax: 042-725040 Tel.: 088-0507755 E-mail: Khunprokpeakhihi@gmail.com

Dr.Thanongsak

Junior Judge, Sukhothai Provincial Court

160 Moo.5, Baan Kluay, Amphur Muang, Sukhothai 64000

Fax: 055651723 Tel: 055651725 – 29